

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

Білер Оксана Славівівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИБІРКОВОГО КУРСУ
«СУЧАСНІ ОСВІТНІ СИСТЕМИ КРАЇН ЄВРОПИ»**

**для здобувачів
спеціальності 013 Початкова освіта**

Суми – 2023

Видається згідно рішення вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(протокол № 11 від 29 травня 2023 року)

Рецензенти:

Кондратюк С.М. кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Павлуценко Н.М. кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Білер О.С. Методичні рекомендації до вибіркового курсу «Сучасні освітні системи країн Європи»: для здобувачів денної форми навчання спеціальності 013 Початкова освіта освітнього рівня бакалавр. Суми, 2023, 46 с.

У методичних рекомендаціях подано матеріали, що містять систематизований методичний і практичний матеріал, що дозволить правильно організувати формування у здобувачів бакалаврського рівня цілісної і логічно-послідовної системи знань з провідних ефективних освітніх систем Європи, умінь аналізувати, адаптувати та синтезувати отриману систему знань для використання у практичній діяльності та підвищувати свою професійну компетентність через ознайомлення з європейськими освітніми системами та синтезом їх позитивних сторін для використання у власній професійній діяльності.

Для здобувачів вищої педагогічної освіти, вчителів початкового рівня освіти.

ЗМІСТ

Передмова	4
Силабус до вибіркового курсу «Сучасні освітні системи країн Європи»»	5
Методичні рекомендації до виконання практичних робіт	12
Освітній проєкт, тематика та методичні рекомендації до його виконання як індивідуально-дослідного завдання здобувачів	40
Рекомендована література та інформаційні ресурси	44

ПЕРЕДМОВА

У сучасному світі глобалізація стає все більш помітною, а освітній простір не є винятком. І перш за все, саме вчителі початкової освіти повинні бути готовими до впровадження нових підходів, методів та ідей, що успішно функціонують. Вивчення сучасних освітніх систем країн Європи допоможе вчителям початкових класів ознайомитися з інноваційними практиками та тенденціями, що можуть бути успішно застосовані в їхній роботі.

Фокусування на освітніх системах Європи, не є випадковим, оскільки Європа відома своєю багатогранною культурою та різноманіттям освітніх систем, що надає можливість більш глибокого розуміння та шанобливого ставлення до учнів з різних культурних та соціальних середовищ.

Освітні системи країн Європи відомі своїм високим рівнем якості освіти. Вивчення різноманітних ефективних освітніх систем сприятиме підвищенню професійної компетентності вчителів початкових класів. Вони можуть ознайомитися з передовими підходами до організації освітнього процесу, ефективними методиками оцінювання, засвоїти інноваційні стратегії взаємодії з учнями та їх батьками, а також проаналізувати культурне розмаїття в розрізі інноваційних підходів до освіти, що сприятиме поліпшенню якості освітнього процесу в початковій школі.

У методичних рекомендаціях до вибіркового курсу «Сучасні освітні системи країн Європи» для здобувачів освітнього рівня бакалавр містяться силабус дисципліни, матеріали, що орієнтовані на виконання практичних робіт та індивідуально-дослідного завдання здобувачів вищої освіти

Отже, вивчення курсу "Сучасні освітні системи країн Європи" є важливим кроком для вчителів початкової освіти у досягненні професійного зростання, підвищення якості навчання та розширення світогляду. Цей курс допоможе здобувачам ознайомитися з передовими практиками та стати більш готовими до міжнародного співробітництва. У сучасному світі міжнародна співпраця у галузі освіти є важливим аспектом професійного розвитку. Знання про освітні системи Європи відкривають нові можливості для участі у міжнародних проектах, обмінів та співпраці з колегами з інших країн тощо для досягнення найкращих результатів з вашими учнями.

Маємо надію, що ці методичні рекомендації стануть натхненням для здобувачів у вивченні та опануванні дієвого досвіду сучасних освітніх систем країн Європи.

СИЛАБУС ДО ВИБІРКОВОГО КУРСУ «СУЧАСНІ ОСВІТНІ СИСТЕМИ КРАЇН ЄВРОПИ»

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Сучасні освітні системи країн Європи
Профайл викладача (-ів)	https://dpo.sspu.edu.ua/index.php/homepage/sklad-kafedri/91-biler-oksana-slavikivna
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=7862
Консультації	За розкладом

Анотація до дисципліни

Навчальна дисципліна «Сучасні освітні системи країн Європи» є вибірковою навчальною дисципліною для студентів спеціальності 013 Початкова освіта, освітнього ступеня «Бакалавр».

Вивчення дисципліни передбачає удосконалення практичної підготовки вихователя закладу дошкільної освіти та вчителя початкової ланки ЗЗСО через формування у фахівців наукового кругозору щодо сучасних вітчизняних та європейських освітніх систем.

Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування в здобувачів бакалаврського рівня цілісної і логічно-послідовної системи знань з провідних ефективних освітніх систем Європи, опанування студентами вмій аналізувати, адаптувати та синтезувати отриману систему знань для використання у практичній діяльності та підвищувати свою професійну компетентність через ознайомлення з європейськими освітніми системами та синтезом їх позитивних сторін для використання у власній професійній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сучасні освітні системи країн Європи» є:

- розуміти тенденції розвитку освіти в Європі;
- систематизувати та узагальнити теоретичну базу з сучасних ефективних системи навчання країн Європи, з акцентом на початкову ланку та дошкільну освіту;

- на базі засвоєних теоретичних знань з сучасних освітніх систем Європи розвивати уміння здобувачів вільно адаптувати їх у власну професійну діяльність долучаючись до світової освіти та підвищуючи якість дошкільної і початкової освіти;
- залучити майбутніх фахівців до системи самоосвіти через вивчення спеціальної науково-методичної літератури рідною та/або іноземною мовами.

Формат дисципліни

Обсяг дисципліни

Вид занять	Загальна кількість годин
лекції	20
практичні заняття/ семінарські /лабораторні/індивідуальні	26
консультації	2
самостійна робота	72

Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Сучасні освітні системи країн Європи» для освітнього ступеня «Бакалавр» студент повинен

знати:

- теоретичні засади курсу «Сучасні освітні системи країн Європи»;
- особливості вітчизняної та передових європейських освітніх систем з фокусом на рівні дошкільної та початкової освіти.

уміти:

- аналізувати та диференціювати сучасні найефективніші елементи дошкільної та початкової освіти, з подальшим порівнянням їх з національною;
- використовувати передовий педагогічний досвід навчання та розвитку дітей дошкільного віку та учнів початкової ланки освіти у власній професійній діяльності;
- підвищувати свій професійний рівень через самоосвіту та вивчення й аналіз іншомовної літератури з сучасних освітніх систем Європи, долучаючись таким чином до надбань Європейської освіти.

- демонструвати навички систематизованого огляду спеціальної іноземної літератури; а також пошуку й опрацювання джерел в міждисциплінарному просторі європейської освіти.

У результаті вивчення освітнього компонента у здобувачів мають бути сформовані наступні професійні компетентності, а саме:

- здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі дошкільної та початкової освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та / або професійної практики;

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних україномовних та іншомовних джерел;

- здатність використовувати отримані знання з передових педагогічних систем європейської освіти на практиці;

- здатність генерувати нові ідеї. Володіти здатністю до розроблення та реалізації нестандартних, креативних, інноваційних ідей і рішень на практиці;

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати власний інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння;

- здатність цінувати та поважати різноманітності та мультикультурності.

Тематичний план вивчення дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика протиріч та перспектив розвитку освітніх систем Європи

Тема 2. Освітні системи Великої Британії та Ірландії

Принципи організації освітніх систем Великої Британії та Ірландії. Реформа дошкільної освіти (2019). Початкова школа з 4 років – особливості організації освітнього процесу.

Тема 3. Освітні системи Німеччини та Австрії.

Загальна характеристика освітніх систем Німеччини та Австрії. Види та особливості раннього навчання. Сучасні тенденції дошкільної і початкової освіти Німеччини та їх вплив на освітні реформи в Україні

Тема 4. Французька система освіти

Будова французької освітньої системи Класична модель організації початкової освіти. Реформа 2019 року її особливості та практична реалізація.

Тема 5. Система освіти Італії та Іспанії.

Принципи побудови освітніх систем Італії та Іспанії. Запозичення від провідних систем світу. Погляд на дошкільну освіту та її провідні ідеї. Організацій початкової освіти за принципом дитиноцентризму.

Тема 6. Освітня система Польщі.

Досвід трансформації освітніх процесів у Польщі. Дошкільна освіта, нульовий клас та два етапи початкової освіти.

Тема 7. Фінська система освіти.

Фінська система освіти. Особливості побудови освітньої системи. Освітній прорив за 30 років – секрет успіху. Особливості побудови освітнього процесу початкової школи. Наступність дошкільної і початкової освіти.

Тема 8 Особливість швейцарської чотирьохмовної системи освіти.

Унікальність країни з 4-ма державними мовами. Швейцарська система шкільної освіти. Особливості реалізації та забезпечення якості освіти на початковій ланці.

Тема 9. Освітні системи Словаччини, Словенії, Румунії та Угорщини

Характеристика освітніх систем Словаччини, Словенії, Румунії, Угорщини. Загальне та відмінне в реалізації початкового навчання.

Тема 10. Освітня система Португалії.

Система освіти. Шкільна ієрархія. Школа-дошкільний заклад освіти. Принцип природнього розвитку.

Політика дисципліни

Політика щодо відвідування занять: за наявності поважної причини (лікарняний, ІП тощо) і 100% відпрацювання пропущених годин в системі дистанційної освіти, студенти можуть не відвідувати аудиторні пари. В іншому разі пропуски занять неприпустимі, оскільки вони є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали.

При активній участі у обговоренні та сумлінній підготовці до практичних та семінарських студенти матимуть бонусні бали на заліку.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, що здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Перескладання модулів та підсумкових форм контролю відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Академічна доброчесність

Усі письмові роботи та створені методичні матеріали з використанням ІКТ перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 30% для письмових робіт та 50% для методичних матеріалів. Списування під час контрольних, самостійних та творчих робіт заборонені (в т.ч. із

використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, в системі Moodle).

Система оцінювання та вимоги

Загальна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Опитування під час занять – усно	20
Виконання практичних завдань за темами	40
Самостійна робота студентів	25
Тестова контрольна робота/ІНДЗ	15

Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	<ul style="list-style-type: none"> - здобувач демонструє всебічні, систематичні та глибокі знання з сучасних освітніх систем Європи; - дає правильні, повні, точні, ґрунтовні відповіді; - користується науковою термінологією; - розуміє взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності; - вміє ефективно адаптувати отримані знання з сучасних систем, методик та підходів європейців до навчання у власну професійну діяльність; - вивчає, аналізує та використовує основну та додаткову науково-методичну літературу, що рекомендована програмою при вирішенні практичних завдань; - проявляє творчий підхід у вирішенні практичних завдань.
82 - 89	<ul style="list-style-type: none"> - здобувач демонструє всебічні, систематичні знання з сучасних освітніх систем Європи, допускаючи несуттєві похибки; - дає правильні, повні, точні, ґрунтовні відповіді, проте допускає несуттєві помилки; - користується науковою термінологією; - розуміє взаємозв'язок основних понять визначених освітнім компонентом, їх значення для подальшої професійної діяльності; - вміє адаптувати отримані знання з сучасних систем, методик та підходів європейців до навчання у власну професійну діяльність; - вивчає, аналізує та використовує основну та додаткову науково-методичну літературу, що рекомендована програмою при вирішенні практичних завдань;

	<ul style="list-style-type: none"> - проявляє творчий підхід у вирішенні практичних завдань.
74 - 81	<ul style="list-style-type: none"> - здобувач демонструє всебічні, систематичні знання з сучасних освітніх систем Європи на середньо-достатньому рівні; - дає правильні, ґрунтовні відповіді, допускаючи несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності; - користується науковою термінологією; - частково розуміє взаємозв'язок основних понять визначених освітнім компонентом, їх значення для подальшої професійної діяльності; - вміє частково використовувати отримані знання з сучасних систем, методик та підходів європейців до навчання у власну професійну діяльність; - вивчає, аналізує та частково використовує основну та додаткову науково-методичну літературу, що рекомендована програмою при вирішенні практичних завдань; - не проявляє творчий підхід у вирішенні практичних завдань.
64 - 73	<ul style="list-style-type: none"> - здобувач демонструє систематичні знання з сучасних освітніх систем Європи; - дає відповіді на поставлені питання, проте допускає суттєві помилки, що здатен виправити самостійно; - не використовує наукову термінологію; - не розуміє взаємозв'язок основних понять визначених освітнім компонентом для подальшої професійної діяльності; - має середній рівень умінь адаптувати отримані знання з сучасних освітніх систем Європи та використовувати їх у практичній діяльності; - частково вивчає основну та додаткову науково-методичну літературу, що рекомендована програмою не використовуючи її при вирішенні практичних завдань; - не проявляє творчий підхід у вирішенні практичних завдань.
60 - 63	<ul style="list-style-type: none"> - здобувач демонструє знання з сучасних освітніх систем Європи на нижче-середньому рівні; - дає відповіді на поставлені питання, проте допускає суттєві помилки, що не може виправити без допомоги викладача; - не використовує наукову термінологію; - не розуміє взаємозв'язок основних понять визначених освітнім компонентом та їх значення для подальшої професійної діяльності; - має низький рівень умінь адаптувати отримані знання з сучасних систем початкової освіти Європи, проте не використовує їх на практиці; - не вивчає та не використовує основну та додаткову науково-методичну літературу, що рекомендована програмою при вирішенні практичних завдань; - не проявляє творчий підхід у вирішенні практичних завдань.
35-59	<ul style="list-style-type: none"> - здобувач демонструє знання з сучасних освітніх систем Європи на низькому рівні; - не виконав більшу половину завдань; - ключові питання розкриває неповно; - не використовує наукову термінологію;

	<ul style="list-style-type: none"> - не розуміє взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності; - не може користуватися отриманими знаннями й уміннями на практиці; - не вивчає та не використовує основну та додаткову науково-методичну літературу, що рекомендована програмою при вирішенні практичних завдань; - не проявляє творчий підхід у вирішенні практичних завдань.
1 - 34	<ul style="list-style-type: none"> - здобувач не має знань зі значної частини теоретичного матеріалу освітнього компоненту; - відсутні практичні уміння і навички, що є підставою для повторного вивчення цього освітнього компоненту.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Основні рекомендації до виконання теоретичних питань практичних робіт з вибіркового курсу «Сучасні освітні системи країн Європи». По-перше, слід вивчити основні характеристики освітніх систем країн Європи, таких як Велика Британія, Німеччина, Франція, Італія тощо. Дослідити в структуру, особливості та принципи функціонування цих систем.

При підготовці розгорнутих відповідей на практичні питання та дискусії, використовуйте різноманітні джерела, такі як наукові статті, дослідження, офіційні документи, статистичні дані та інтернет-ресурси, для отримання достовірної та актуальної інформації. Аналізуйте цю інформацію, знаходьте спільні тенденції та відмінності в освітніх системах країн Європи. Обов'язково зазначайте, джерела які були вами використані після вашої доповіді. Перевіряйте актуальність та релевантність літературних джерел. Рекомендовано вивчати літературу з 2018 року й пізніше, та уникати науково не підтверджених джерел (блогів, дописів без автора тощо).

Організуйте вашу практичну роботу відповідно до загальноприйнятої структури. Розбийте її на вступ, основну частину та висновки. Кожен розділ повинен мати логічну послідовність та підтримувати вашу основну тезу або дослідницький запит. Залучайте до своєї роботи наочні матеріали, такі як графіки, таблиці, схеми, діаграми, зображення тощо. Вони допоможуть краще висвітлити тему і зробити презентацію більш цікавою та доступною для аудиторії. Добре обґрунтуйте свої висновки та рекомендації на підставі зібраних даних і логічного мислення.

Використовуйте науковий стиль письма, цитуйте джерела і дотримуйтесь встановлених академічних стандартів форматування.

Перед здачею роботи переконайтеся, що вона відповідає всім вимогам завдання. Проведіть остаточний огляд роботи, виправляючи помилки, граматичні та стилістичні неточності.

Емоційне налаштування також відіграє важливу роль у презентації оцінювання. Будьте впевненими в своїх знаннях та результатах своєї роботи.

Слід зазначити, що кожна відповідь оцінюється окремо та подається у форматі Word, не більше 3-5 сторінок, обов'язково з зазначенням власних думок, та роздумів.

Кожна практична містить не лише теоретичні питання, а й практичне. Воно має бути подане у вигляді презентації. Надамо алгоритм виконання практичного питання з огляну вимог до публікації.

Визначте структуру презентації: Розгляньте основні аспекти, що будуть включені до презентації, такі як вступ, історія освіти, структура і система навчання, розподіл навчальних закладів, особливості навчання та оцінювання, доступ до освіти, фінансування та інші важливі пункти.

Зібрання матеріалів: Знайдіть надійні джерела, такі як академічні дослідження, офіційні документи, статистичні дані, звіти та статті, щоб отримати достовірну та актуальну інформацію про освіту країни, що вивчається.

Розробка слайдів: Створіть слайди для кожного розділу (вступ, основні аспекти, висновки), використовуючи наочні матеріали, такі як текстові блоки, графіки, діаграми, фотографії або відео, щоб ілюструвати основні пункти презентації.

Дизайн та візуальна привабливість: Підберіть підходящий дизайн для слайдів, використовуючи чіткий шрифт, приємні кольорові схеми та візуальні елементи, що підкреслюють основну інформацію. Дотримуйтеся принципів простоти та збалансованості дизайну.

Підготовка текстів та нотаток: Розробіть текст для кожного слайда, який підтримує основну інформацію, але не повторює її точно. Використовуйте нотатки для кожного слайда, які допоможуть вам пояснити деталі та факти, що не вміщуються на слайдах.

Практика та виступ: Перегляньте презентацію, зробіть практичну репетицію та впевніться, що ви добре орієнтуєтесь у вмісті та послідовності. Використовуйте підказки з нотаток, але намагайтеся говорити вільно та передавати інформацію з ентузіазмом.

Виконання презентації: Використовуйте комп'ютер або іншу технічну підтримку, щоб показати слайди під час виступу. Збережіть час для питань та відповідей, де аудиторія може запросити уточнення або додаткові пояснення.

Наступним кроком розглянемо стислий зміст практичних питань, що допоможе зорієнтувати здобувачів до якісного виконання. Звертаємо увагу, що для виконання біль-якої практичної необхідно опанувати перелік обов'язкових наукових джерел, що визначені в розділі «Рекомендована література», також додатково біля кожної практичної зазначено додаткові посилання на наукові доробки чи оригінальні сайти європейських країн.

Практична робота 1

Теоретичні питання

1. Огляд освітніх систем Європи

Огляд освітніх систем Європи включає дослідження та порівняння основних характеристик освіти в різних країнах Європи. Освітні системи країн Європи відрізняються у своїх підходах, структурі, організації та результативності. Важливо враховувати культурні, історичні та соціально-економічні контексти кожної країни для зрозуміння особливостей їхніх освітніх систем.

Огляд освітніх систем Європи може включати такі аспекти:

Структура освіти: Розгляд структури освіти в різних країнах, включаючи дошкільну освіту, початкову освіту, загальну середню освіту та вищу освіту. Аналізуються тривалість кожного рівня освіти та особливості переходів між ними.

Організаційні принципи: Вивчення структури та організації освітніх установ, ролі вчителів, програм та навчальних планів, методик викладання та оцінювання учнів. Порівняння особливостей системи державного та приватного секторів освіти.

Фінансування та ресурси: Аналіз джерел фінансування освіти, розподілу бюджетних коштів між різними рівнями та видами освіти. Вивчення доступності та якості освіти залежно від фінансових ресурсів.

Інноваційні підходи: Дослідження інноваційних методів та практик у освітніх системах Європи, таких як використання технологій у навчанні, інтеграція STEM-освіти, розвиток ключових компетентностей тощо.

Результати та виклики: Оцінка результативності освітніх систем, рейтинги якості освіти, успішність учнів та студентів, проблеми та виклики, з якими стикаються освітні системи Європи.

2. Розгляд ключових аспектів та складових освітніх систем (наприклад, дошкільна освіта, початкова освіта, середня освіта, вища освіта тощо). Оберіть одну із складових і зробіть первинний порівняльний аналіз.

Ключові аспекти та складові освітніх систем включають різні елементи, які впливають на організацію, структуру та функціонування освіти в країні. Деякі з найважливіших складових освітньої системи включають наступні аспекти:

Політичний контекст: включає політичну волю та прийняття рішень щодо освіти, законодавство та політику, що регулює освітню сферу. Політичний контекст визначає загальну візію освіти в країні, а також рівень державного фінансування та підтримки.

Структура освіти: включає розподіл освіти на різні рівні, такі як дошкільна освіта, початкова освіта, загальна середня освіта та вища освіта. Кожен рівень має свою специфіку, програми навчання та організаційні засоби.

Педагогічна практика: охоплює методи навчання та виховання, роль вчителів та інших педагогічних працівників, форми оцінювання та підтримки учнів у навчальному процесі.

Фінансування та ресурси: включає фінансову підтримку освітньої системи, розподіл бюджетних коштів між різними рівнями освіти, наявність матеріальних ресурсів, інфраструктури та технологій для забезпечення якісної освіти.

Куррикулум та програми: навчальні плани, програми та стандарти, які визначають, що мають вивчати учні на різних рівнях освіти. Куррикулум відображає навчальні цілі, зміст та методику навчання.

Оцінювання та моніторинг: системи оцінювання навчальних досягнень учнів, збір та аналіз даних про якість освіти, моніторинг покращення результатів та ефективності системи.

Інклюзивна освіта: забезпечення доступності та рівних можливостей для всіх учнів, включаючи дітей з особливими освітніми потребами, мігрантів та інші вразливі групи.

Виконання завдання повинно включати дослідження одного з цих аспектів, збір і аналіз інформації про освітні системи різних країн Європи, порівняння їх характеристик, ідентифікацію спільних рис та відмінностей.

Практичні питання

Створити презентацію «Аналіз протиріч та викликів, що виникають у зв'язку з розвитком освітніх систем Європи»

Алгоритм для виконання практичного завдання: «Створити презентацію «Аналіз протиріч та викликів, що виникають у зв'язку з розвитком освітніх систем Європи»»:

Зробіть дослідження освітніх систем Європи (3-5 максимум): вивчіть літературу, зберіть інформацію з надійних джерел, ознайомтеся зі статистикою та дослідженнями.

Визначте протиріччя та виклики: ідентифікуйте основні тенденції та протиріччя, що виникають у зв'язку з розвитком освітніх систем Європи. Наприклад, можливі протиріччя між централізацією та децентралізацією, стандартизацією та індивідуалізацією, технологічними інноваціями та традиційними підходами.

Зберіть аргументи та докази: підтверджуйте свої твердження фактами, дослідженнями, статистикою або прикладами з реальних освітніх систем. Використовуйте надійні джерела і авторитетні дослідження.

Організуйте презентацію: створіть структуру презентації, яка включає вступ, заголовки для кожного протиріччя чи виклику, аргументи, докази та висновки.

Використовуйте візуальні елементи: додайте зображення, діаграми, графіки, таблиці або ілюстрації для кращого уявлення про ваші думки та вказуйте на використані літературні джерела.

Дотримуйтесь лаконічності: використовуйте короткі та зрозумілі фрази, уникайте перевантаження презентації інформацією. Надайте перевагу ключовим пунктам та основним аргументам.

Заключні висновки: підсумуйте основні протиріччя та виклики, визначте їх значення та можливі наслідки. Запропонуйте свої рекомендації або погляди на розв'язання цих проблем.

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. “Освітологія” Мачинська І.І. - у цій науковій наробці ви знайдете загальну характеристику протиріч та перспектив розвитку освітніх систем в сучасному світі1.
2. “Сучасний стан і перспективи розвитку освіти в провідних країнах світу і в Україні” - у цьому дослідженні висвітлюється загальна характеристика суперечностей і перспектив розвитку освітніх систем у сучасному світі.
3. Ключові фактори успішного розвитку систем вищої освіти країн Європи
4. Методологічні засади розвитку систем вищої освіти в країнах ЄС

Практична робота 2

Теоретичні питання

1. Загальні характеристики освіти Великої Британії та Ірландії

Велика Британія та Ірландія відомі своїми високими стандартами освіти та історичною традицією в галузі навчання. Освіта в цих країнах є комплексною та різносторонньою, забезпечуючи учням широкий спектр можливостей для розвитку та вибору свого освітнього шляху.

У Великій Британії та Ірландії існує система загальної освіти, що охоплює дошкільну, початкову, середню та вищу освіту. Кожен рівень освіти має свої особливості та структуру.

Що стосується загальних характеристик освіти у Великій Британії та Ірландії, можна виділити наступні особливості:

Акцент на академічний розвиток: Система освіти у Великій Британії та Ірландії покладає основний акцент на академічний розвиток учнів. Велика увага приділяється засвоєнню фундаментальних знань та розвитку аналітичного та критичного мислення. Здобувачі освіти мають можливість глибоко вивчати предмети та вибирати спеціалізацію в середній школі та ЗВО.

Гнучкість та вибір: Освітня система в цих країнах дозволяє учням здійснювати вибір щодо свого навчання. Учні можуть обирати предмети, які вони хочуть вивчати, а також спеціалізуватися в певній галузі залежно від своїх інтересів та майбутніх кар'єрних цілей.

Високі стандарти якості: Велика Британія та Ірландія мають високі стандарти якості освіти. Школи та університети проходять процедури акредитації та оцінки, щоб забезпечити якість навчання та викладання. Велика увага приділяється підготовці висококваліфікованих вчителів та працівників освіти.

Розмаїття закладів освіти: Велика Британія та Ірландія мають розмаїття освітніх закладів, включаючи державні та приватні школи, коледжі та університети. Це дає учням широкий вибір освітніх установ та підходів до навчання.

2. Дошкільна та початкова освіта Великої Британії її структура та особливості.

Дошкільна і початкова освіта в Великій Британії є важливим етапом розвитку дитини та формування її основних навичок та знань. Основні характеристики цих рівнів освіти включають наступні особливості:

Дошкільна освіта: У Великій Британії існує широка мережа дошкільних навчальних закладів, що надають освітні та розвиваючі програми для дітей віком від 3 до 5 років. Дошкільна освіта є добровільною, але багато батьків обирають приватні заклади для підготовки дітей до початку шкільного навчання. У дошкільних закладах діти займаються різними видами діяльності, включаючи гру, творчість, фізичний розвиток та підготовку до навчання.

Початкова освіта: Початкова освіта в Великій Британії охоплює період з 5 до 11 років і включає класи з 1 по 6. Освітня програма на початковому рівні має широкий спектр предметів, включаючи математику, мову, науку, соціальні науки, мистецтво та фізичне виховання. Під час навчання велика увага приділяється розвитку навичок читання, письма, математичного мислення та проблемного вирішення. Учні отримують основні знання та навички, необхідні для подальшого навчання на середньому рівні.

Особливості: Велика Британія практикує індивідуальний підхід до навчання, де вчителі враховують особливі потреби кожної дитини. Учні отримують підтримку та допомогу у розвитку своїх навичок та здібностей. Велика увага приділяється також розвитку соціальних навичок, комунікації та співпраці з іншими.

Ці рівні освіти в Великій Британії та Ірландії мають велике значення для формування основи знань та розвитку навичок у дітей. Вони покладають фундамент для подальшого навчання та розвитку дитини, готуючи їх до середньої школи та подальших виборів у навчанні.

Практичні питання

Створити презентацію «Особливості вищої освіти Великобританії», окремо зазначивши її відмінність від Ірландської

Поради до виконання практичного

Дослідіть структуру освітньої системи Великобританії: ознайомтеся з основними рівнями освіти, такими як бакалаврат, магістратура, докторські програми та інші; розгляньте організацію університетів, коледжів та інших освітніх закладів, а також їхній курсовий план та програми.

Вивчіть систему оцінювання: дізнайтеся про методики оцінювання та рейтингові системи, що використовуються в британській вищій освіті; порівняйте їх з ірландськими стандартами та процедурами оцінювання.

Дослідіть роль університетів: вивчіть основні ЗВО у Великобританії та їхні спеціалізації; дізнайтеся про їхні дослідницькі програми, академічні ресурси, ініціативи та співпрацю з промисловістю та іншими секторами.

Проаналізуйте академічний календар: визначте режим семестрів, тривалість навчальних курсів, канікули та інші важливі елементи календаря вищої освіти у Великобританії; порівняйте їх з аналогічними аспектами ірландської освіти.

Вивчіть фінансові аспекти: дослідіть питання стосовно вартості навчання, стипендій, доступу до фінансової допомоги тощо.

Порівняйте академічні програми: розгляньте основні академічні напрями та програми, які пропонуються у Великобританії; порівняйте їх з ірландськими програмами, звертаючи увагу на різноманітність, спеціалізації та підходи до навчання.

Вивчіть особливості вступу: дослідіть вимоги та процедури вступу до британських університетів та коледжів; порівняйте їх з вступними вимогами та процесом в Ірландії. Зверніть увагу на особливості, такі як вимоги до екзаменаційних результатів, рекомендації, есе та співбесіди.

Зробіть висновки: зібравши всю необхідну інформацію, проаналізуйте особливості вищої освіти Великобританії та її відмінності від ірландської освіти. Зробіть висновки про основні тенденції, переваги та виклики, з якими стикаються студенти та академічні працівники в обох країнах.

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. Освіта у Великій Британії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0_%D1%83_%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B9_%D0%91%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%97..
2. Сучасна освітня система у Великій Британії URL: <https://osvita.ua/school/method/1024/>.
3. Монографія Розділ 1 Освітні системи високорозвинутих країн світу (держави великої сімки) у XXI столітті. URL: [Велика Британія.pdf \(uhsp.edu.ua\)](#).
4. «Тенденції розвитку шкільної освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії». URL: [21-13.pdf \(undip.org.ua\)](#).
5. «Періодизація підготовки фахівців дошкільної освіти в сполученому ПЕРІОДИЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ | Наукові записки. Серія: Педагогічні науки (cuspu.edu.ua) у королівстві Великої Британії та Північної Ірландії» .

Практична робота 3

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика освітньої системи Німеччини

Освітня система Німеччини є комплексною та ретельно організованою, з великою увагою до практичної підготовки та наукових досліджень.

Освітня система Німеччини включає наступні рівні:

Дошкільна освіта: Дошкільна освіта не є обов'язковою, але доступна для дітей віком від 3 до 6 років. Вона спрямована на загальний розвиток дітей та підготовку до школи.

Початкова освіта: Початкова освіта (Grundschule) є обов'язковою для всіх дітей у віці від 6 до 10 років. Протягом цього періоду учні отримують загальну освіту та основні навички.

Середня освіта: Після закінчення початкової освіти учні переходять до середньої освіти. Вона включає різні типи шкіл, такі як Hauptschule, Realschule та Gymnasium. Hauptschule забезпечує загальну середню освіту, Realschule надає практичну освіту, а Gymnasium готує учнів для вищої освіти. Учні обирають шлях залежно від своїх навчальних потреб і планів на майбутнє.

Професійна освіта: Професійна освіта в Німеччині має велике значення. Це система навчання, яка підготовляє студентів до практичних професій, таких як майстри, техніки, медсестри тощо. Професійна освіта зазвичай комбінується з практичним навчанням у підприємствах та компаніях.

Вища освіта: Вища освіта в Німеччині включає університети, фахові вищі школи, академії та інші навчальні заклади. Цей рівень освіти надає можливості для отримання бакалаврського, магістерського та докторського ступенів. Вища освіта в Німеччині відома своєю високою якістю навчання та науковим дослідженням.

Важливо відзначити, що німецька освітня система характеризується великою роллю держави у забезпеченні якості освіти, високими стандартами та сприянням науково-дослідницькій діяльності. Крім того, вона пропонує різні шляхи розвитку та професійного зростання для учнів і студентів, забезпечуючи широкі можливості для самореалізації та кар'єрного успіху.

2. Загальна характеристика освітньої системи Австрії

Освітня система Австрії побудована на принципах доступності, компетентності та рівноправності. Вона пропонує широкий спектр освітніх можливостей та забезпечує якісну підготовку студентів на різних рівнях освіти.

Освітня система Австрії включає наступні рівні:

Дошкільна освіта: Дошкільна освіта в Австрії не є обов'язковою, але вона широко поширена та доступна для дітей віком від 3 до 6 років. Дошкільні навчальні заклади забезпечують загальний розвиток дитини та підготовку до навчання у початковій школі.

Початкова освіта: Початкова освіта (Volksschule) є обов'язковою для всіх дітей у віці від 6 до 10 років. Протягом цього періоду учні отримують загальну освіту та навички, необхідні для подальшого навчання.

Середня освіта: Середня освіта (Mittelschule) в Австрії передусе вищій освіті. Вона забезпечує глибоку загальну освіту та підготовку до професійного навчання або вищої освіти. Учні мають можливість вибирати між різними типами шкіл, такими як Gymnasium, Realschule або Hauptschule, залежно від своїх здібностей та планів на майбутнє.

Професійна освіта: Професійна освіта в Австрії має велике значення. Вона надає практичну підготовку та спеціалізовану освіту для підготовки фахівців у різних галузях. Професійні навчальні заклади співпрацюють з підприємствами та компаніями, що дозволяє учням отримати практичний досвід та навички, необхідні для роботи у конкретних професіях.

Вища освіта: Вища освіта в Австрії включає університети, коледжі та інші вищі навчальні заклади. Учні мають можливість отримати академічну освіту, здобути бакалаврський, магістерський або докторський ступені. Вищі навчальні заклади в Австрії відомі своєю високою якістю освіти та науковим дослідженням.

3. Особливості здобуття вищої освіти і Німеччині та Австрії

Система вступу: В Німеччині і Австрії вища освіта доступна на конкурсній основі. Абітурієнти повинні подати заявки на вступ та пройти відповідний відбір. У Німеччині розподіл місць у ЗВО здійснюється на основі централізованої системи координації (наприклад, через процедуру DOSV), тоді як в Австрії система вступу вище навчальні заклади регулюється окремою комісією.

Фінансування: У Німеччині та Австрії існують різні моделі фінансування вищої освіти. В Німеччині велику роль відіграє державне фінансування, що дозволяє знизити вартість навчання для студентів. В Австрії також існує система зниження вартості навчання для громадян країни та інших осіб, які мають право на такі пільги.

Спеціалізація та практичність: Вища освіта в Німеччині та Австрії має практичний спрямованість і акцентується на професійній підготовці. Багато ЗВО співпрацюють з підприємствами та організаціями для забезпечення студентам можливостей проходження практики та отримання реального досвіду у своїх обраній галузі.

Міжнародна співпраця: Як Німеччина, так і Австрія активно співпрацюють з іншими країнами та ЗВО у рамках міжнародного обміну студентами та дослідниками. Обидві країни приваблюють студентів з усього світу і надають можливості для навчання та наукових досліджень у міжнародному середовищі.

Ці загальні характеристики освітніх систем Німеччини та Австрії відображають їхню розбудовану та комплексну структуру, спрямовану на забезпечення високої якості освіти та підготовки студентів для майбутньої кар'єри.

Практичні питання

Створити презентацію «Спільне та відмінне в системі дошкільної/початкової освіти Німеччини та Австрії»

Поради до виконання практичного

Дослідіть офіційні документи: Ознайомтеся з офіційними документами, що регулюють системи дошкільної та початкової освіти в Німеччині та Австрії. Це можуть бути закони, постанови, накази та інші документи, що містять основні положення та принципи освітньої системи кожної країни.

Порівняйте структуру та організацію: Визначте схожі та відмінні аспекти в структурі та організації дошкільної та початкової освіти в Німеччині та Австрії. Порівняйте, наприклад, вікові категорії дітей, організацію освітнього процесу, наявність передшкільних закладів та особливості навчальних програм.

Дослідіть підходи до навчання та методики: Вивчіть основні підходи та методики, що використовуються в дошкільній та початковій освіті в Німеччині та Австрії. Розгляньте, наприклад, роль гри, експериментального навчання, індивідуального підходу до дітей та використання інноваційних методик.

Аналізуйте підтримку та розвиток дитини: Визначте, як системи дошкільної та початкової освіти в Німеччині та Австрії сприяють підтримці та розвитку дитини. Дослідіть, наприклад, роль вчителя, взаємодію з батьками, орієнтацію на індивідуальні потреби та інтеграцію дітей з особливими потребами.

Зверніть увагу на професійну підготовку вчителів: Вивчіть особливості професійної підготовки вчителів дошкільної та початкової освіти в Німеччині та Австрії. Розгляньте, наприклад, освітні ступені, програми підготовки, вимоги до вчителів та можливості професійного розвитку.

Використовуйте джерела інформації: Для отримання більш детальної інформації скористайтесь додатковими джерелами, такими як наукові дослідження, статті, публікації у фахових журналах, офіційні веб-сайти освітніх установ та інші ресурси.

Організуйте і структуруйте відповідь: Після збору інформації організуйте свою відповідь, структуруйте її за пунктами аналізу та порівняння. Використовуйте конкретні факти, приклади та дослідження для підтвердження своїх тверджень.

Підкресліть ключові відмінності та спільність: При формулюванні вашої відповіді підкресліть ключові відмінності та спільність в системах дошкільної та початкової освіти Німеччини та Австрії. Зверніть увагу на те, що вони можуть мати схожі або різні підходи до організації, змісту та методології навчання.

Зробіть висновки: Після аналізу та порівняння систем дошкільної та початкової освіти Німеччини та Австрії, сформулюйте висновки про їхні

особливості, сильні сторони та можливі вдосконалення. Обґрунтуйте свої висновки на основі отриманої інформації та аналізу.

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. [“Освіта в Німеччині” на Вікіпедії](#) - це стаття, містить загальну інформацію про систему освіти в Німеччині.
2. [“Сучасна зарубіжна література про освіту”](#) - це стаття, містить інформацію про сучасну зарубіжну літературу про освіту.
3. “Освітні системи країн світу” - це книга, містить інформацію про освітню систему Німеччини та Австрії.
4. “Освіта в Німеччині та Австрії” - це книга, містить інформацію про освітню систему Німеччини та Австрії.
5. “Освіта в Німеччині” - це стаття, містить інформацію про освіту в Німеччині.
6. “Основні напрями розвитку освіти в Німеччині” - це стаття, містить інформацію про основні напрями розвитку освіти в Німеччині.

Практична робота 4-5

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика освітньої системи Франції

Освітня система Франції відома своєю високою якістю та комплексністю. Вона побудована на принципах загальної освіти, що забезпечує доступ до освіти всім громадянам, незалежно від їхнього соціального статусу чи економічних можливостей. Загальна характеристика освітньої системи Франції включає такі аспекти:

Обов'язковість та безкоштовність освіти: У Франції освіта є обов'язковою для всіх дітей у віці від 3 до 16 років. Крім того, багато рівнів освіти, зокрема дошкільна освіта та основна освіта, є безкоштовними для учнів.

Структура освітньої системи: Освітня система Франції складається з кількох рівнів. На першому рівні знаходиться дошкільна освіта (École maternelle), яка розрахована на дітей від 3 до 6 років. Далі слідує початкова освіта (École élémentaire), що охоплює період з 6 до 11 років. Після цього учні переходять до середньої школи (Collège), яка триває 4 роки (від 11 до 15 років). Далі можна продовжити навчання у середній загальноосвітній школі (Lycée) протягом 3 років (від 15 до 18 років). Окремо існує професійна освіта, яка надає учням можливість отримати практичні навички та кваліфікацію у певній сфері.

Національна програма та уніфікованість навчальних планів: У Франції існує національна програма, яка визначає зміст та структуру навчання на різних рівнях освіти. Це сприяє уніфікованості навчальних планів у всіх школах країни, забезпечує рівномірність та якість освіти для всіх учнів.

Оцінювання та екзамени: В освітній системі Франції використовуються оцінки та екзамени для визначення успішності учнів. На різних рівнях освіти проводяться національні екзамени, які мають важливе значення для вступу до вищих навчальних закладів.

Вища освіта: Франція славиться своїми престижними ЗВО. Вища освіта поділяється на два рівні: бакалаврат (Licence) та магістратура (Master). Студенти мають можливість обирати з широкого спектру спеціальностей та галузей знань.

Важливість мовного навчання: У Франції велика увага приділяється вивченню рідної мови (французької) та іноземних мов. Знання іноземних мов, зокрема англійської, є важливим елементом освіти.

Професійна підготовка та стажування: Освітня система Франції також передбачає можливості для професійної підготовки та стажування. Це дозволяє учням здобути практичні навички та підготуватися до майбутньої професійної кар'єри.

2. Загальна характеристика освітньої системи Італії

Італія має різноманітну та складну освітню систему, яка включає різні рівні навчання та державні, приватні та конфесійні установи. Освіта в Італії є обов'язковою для дітей у віці від 6 до 16 років, і система освіти регулюється законодавством країни.

Основні рівні освіти в Італії включають дошкільну освіту (scuola dell'infanzia), початкову освіту (scuola primaria), середню освіту (scuola secondaria di primo grado та scuola secondaria di secondo grado) та вищу освіту (università). Давайте розглянемо кожен рівень детальніше:

Дошкільна освіта (scuola dell'infanzia): Призначена для дітей у віці від 3 до 6 років. Дошкільні заклади можуть бути державними, комунальними або приватними. Навчання в дошкільних закладах здебільшого базується на групових заняттях, розвивальних іграх, музиці, малюванні та фізичній активності.

Початкова освіта (scuola primaria): Призначена для дітей у віці від 6 до 11 років. Початкові школи можуть бути державними, комунальними або приватними. Програма початкової освіти включає різні предмети, такі як італійська мова, математика, природознавство, мистецтво, музика, фізичне виховання. Навчання здебільшого відбувається в одному класі з одним учителем, який відповідає за навчання в різних предметних областях.

Середня освіта (scuola secondaria di primo grado та scuola secondaria di secondo grado): Призначена для учнів у віці від 11 до 19 років. Середня освіта поділяється на два рівні: перший рівень (scuola secondaria di primo grado) та другий рівень (scuola secondaria di secondo grado). На першому рівні учні навчаються у тривалість до 3 років в закладах, відомих як "middle schools" (scuola media). На другому рівні учні можуть обирати між різними типами середніх шкіл, такими як технічні школи, професійні школи або класичні школи. Цей рівень триває до 5 років.

Вища освіта (università): Італія має велику кількість університетів та вищих навчальних закладів. Вища освіта в Італії доступна після закінчення середньої школи та складається з бакалаврського рівня, магістерського

рівня та докторського рівня. Університети пропонують різні дисципліни та спеціалізації, і студенти можуть вибирати програми, що відповідають їхнім інтересам і кар'єрним цілям.

3. Принципи побудови освітньої системи Іспанії. Запозичення від провідних систем світу.

Освітня система Іспанії базується на певних принципах, що сприяють її побудові та розвитку. Основні принципи побудови освітньої системи Іспанії:

Відкритість та доступність: Освіта в Іспанії є загальнодоступною та відкритою для всіх громадян, незалежно від їх соціального статусу чи економічних можливостей. Це забезпечує рівні можливості для всіх учнів отримати якісну освіту.

Обов'язковість: Іспанська освітня система передбачає обов'язкову освіту для дітей віком від 6 до 16 років. Це означає, що всі діти мають право на освіту і повинні закінчити принаймні базовий рівень освіти.

Цілісність та ступеневість: Освітня система Іспанії побудована на принципі цілісності та ступеневості. Вона включає різні рівні освіти, такі як дошкільна освіта, початкова освіта, середня освіта, професійна освіта та вища освіта. Кожен рівень має свої особливості та програми навчання, які поступово розширюються та ускладнюються.

Гнучкість та диференціація: Освітня система Іспанії надає гнучкість у виборі навчальних програм та спеціалізацій. Учні можуть вибирати предмети та напрямки, які відповідають їхнім інтересам та майбутнім кар'єрним цілям. Диференціація також забезпечує врахування індивідуальних потреб та здібностей учнів.

Запозичення від провідних систем світу: Іспанська освітня система використовує елементи та підходи, запозичені від провідних освітніх систем світу. Наприклад, ідеї та методи США та інших країн використовуються для удосконалення освіти в Іспанії. Це допомагає впроваджувати сучасні підходи та інновації в освітній процес.

Ці принципи сприяють побудові освітньої системи Іспанії, роблять освіту доступною та якісною, забезпечують диференційований підхід до навчання та підтримують розвиток освіти відповідно до потреб сучасного світу.

Практичні питання

Створити презентацію «Спільне та відмінне в системі дошкільної/початкової освіти Франції та Італії»

Поради до виконання практичного

Для аналізу та опису спільних та відмінних особливостей системи дошкільної/початкової освіти Франції та Італії можна виконати наступні кроки:

Дослідження офіційних документів: ознайомтесь з національними навчальними програмами, законодавством та документами, що регулюють освітню систему кожної країни. Це можуть бути офіційні веб-сайти міністерств освіти або документи, опубліковані національними установами з освіти.

Порівняльний аналіз структури: порівняйте структуру системи дошкільної/початкової освіти у Франції та Італії. Визначте, які рівні освіти існують, які вікові групи вони охоплюють та як тривалість навчання в цих рівнях відрізняється.

Аналіз основних принципів: дослідіть основні принципи та цінності, які керують системою дошкільної/початкової освіти кожної країни. Розгляньте підходи до навчання та виховання дітей, включаючи методику, акцент на розвиток творчості, соціальні навички, мову тощо.

Порівняння змісту навчання: порівняйте зміст навчання у системі дошкільної/початкової освіти Франції та Італії. Дослідіть, які предмети, навички та знання передбачені у навчальних програмах кожної країни. Визначте спільні елементи та особливості, які характеризують кожну систему.

Аналіз педагогічних підходів: вивчіть педагогічні підходи та методики, що застосовуються у дошкільних та початкових закладах обох країн. Розгляньте підхід до організації освітнього процесу, використання ігрових технологій, роль вчителя, співпрацю з батьками тощо.

Аналіз ролі вчителя: розгляньте роль вчителя в системі дошкільної/початкової освіти у Франції та Італії. Вивчіть кваліфікаційні вимоги, професійну підготовку, роль у навчальному процесі та співпрацю з батьками.

Оформлення результатів: Після зібрання всієї необхідної інформації оформіть результати аналізу у вигляді порівняльної таблиці, діаграми або написанням тексту, в якому чітко виділяються спільні та відмінні особливості системи дошкільної/початкової освіти Франції та Італії.

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. Освіта в Франції” на сайті Campus France.
2. Французька система освіти: історичний огляд та сучасний стан” на сайті Інституту французької культури.
3. Особливості системи освіти в Франції” на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні».
4. Освіта в Італії” на сайті Study in Italy.
5. Італійська система освіти: історичний огляд та сучасний стан” на сайті Інституту італійської культури.
6. Особливості системи освіти в Італії” на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні».
7. Освіта в Іспанії” на сайті Study in Spain.
8. Іспанська система освіти: історичний огляд та сучасний стан” на сайті Інституту іспанської культури.
9. Особливості системи освіти в Іспанії” на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні».

Практична робота 6

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика освітньої системи Польщі

Освітня система Польщі має свої особливості та характеристики, що варто розглянути. Нижче наведено розгорнуті відповіді на теоретичне питання про загальну характеристику освітньої системи Польщі:

Освітня система Польщі є комплексною та деталізованою структурою, що надає можливість дітям та молоді отримати повноцінну освіту. Освіта в Польщі є обов'язковою для дітей у віці від 6 до 18 років і базується на принципах загальної освіти, професійної освіти та вищої освіти.

Загальна характеристика освітньої системи Польщі включає такі основні елементи:

Дошкільна освіта: у Польщі існує розвинута мережа дошкільних навчальних закладів, що приймають дітей у віці від 3 до 6 років. Дошкільна освіта не є обов'язковою, але вона має важливе значення для розвитку дітей та їх підготовки до школи.

Початкова освіта: початкова освіта в Польщі розпочинається у 7-річному віці і триває 8 років. Учні отримують загальну освіту та основи різних предметів, таких як математика, мови, науки, мистецтво та фізична культура.

Середня освіта: середня освіта в Польщі забезпечується загальноосвітніми школами, в яких учні вибирають профільні предмети для подальшої спеціалізації. Середня освіта триває 3 роки і завершується складанням зовнішнього іспиту (Matura), який є вступним для вищої освіти.

Професійна освіта: Польща має розвинуту систему професійної освіти, яка надає можливості отримати практичні навички та професійну підготовку в різних сферах. Професійна освіта включає професійно-технічні школи та вищі професійні школи.

Вища освіта: вища освіта в Польщі набуває все більшої популярності серед студентів з усього світу. Країна має велику кількість закладів вищої освіти, включаючи університети, академії, технічні університети та коледжі. Студенти мають можливість отримати бакалавра, магістра або докторську освіту з різних спеціалізацій.

У загальній характеристиці освітньої системи Польщі можна виділити деякі особливості:

Спрямованість на комплексний розвиток учнів: Польська освіта спрямована на розвиток учнів у всіх аспектах, включаючи академічні, фізичні, соціальні та емоційні аспекти.

Багатомовність: Освітня система Польщі покладає особливий акцент на вивчення мов. Здобувачі мають можливість вивчати кілька мов, включаючи польську, англійську, німецьку, французьку та інші.

Висока якість освіти: Польща відома своєю високою якістю освіти. Вищі навчальні заклади Польщі займають визначні позиції в рейтингах світових університетів.

Інтернаціоналізація: Польська освіта активно співпрацює з міжнародними університетами та надає студентам можливість брати участь у обмінних програмах та міжнародних проектах.

2. Можливості отримання освіти, на різних рівнях, іноземцям у Польщі

Можливості отримання освіти для іноземців у Польщі є розширеними і мають різні варіанти на різних рівнях освіти. Давайте розглянемо ці можливості на різних рівнях освіти:

Вища освіта: Польща пропонує широкий вибір програм бакалаврської, магістерської та докторської освіти для іноземних студентів. Багато вишів та коледжів в Польщі мають курси, що викладаються англійською мовою, що дозволяє іноземним студентам отримати вищу освіту без необхідності вивчати польську мову. Іноземні студенти мають можливість отримати стипендії та інші фінансові підтримки для здобуття вищої освіти в Польщі.

Професійна освіта: Польща також пропонує різноманітні професійні курси та програми для іноземних студентів, які бажають отримати практичні навички та професійну кваліфікацію в певних галузях. Це може включати курси в сфері бізнесу, інформаційних технологій, медицини, гастрономії та інших.

Мовні курси: Польща також є популярним напрямом для іноземців, які хочуть вивчати польську мову або покращити свої мовні навички. Існують спеціалізовані мовні курси для іноземних студентів, які допоможуть їм вивчити польську мову на різних рівнях, від початкового до високого.

Участь у обмінних програмах: Багато польських університетів та закладів освіти мають угоди з іншими країнами щодо обміну студентами. Це дозволяє іноземним студентам приїхати в Польщу на певний період часу для навчання та отримання кредитів, що можна передати до їх основного університету.

Практичні питання

Створити презентацію «Система дошкільної/початкової освіти Польщі та її відмінність від Української»

Під час аналізу та опису системи дошкільної/початкової освіти Польщі та її відмінностей від української системи, слід дотримуватися наступних порад:

Дослідіть нормативну базу: ознайомтеся з офіційними документами, законами, нормативними актами та програмами, що регулюють систему дошкільної/початкової освіти в Польщі. Ретельно

проаналізуйте ці документи, оскільки вони містять ключову інформацію про цілі, завдання, зміст та організацію освіти.

Вивчіть структуру та організацію системи: розберіться у структурі та організації дошкільної/початкової освіти в Польщі. Дослідіть, які вікові групи охоплює дошкільна освіта, якими закладами вона забезпечується та які освітні програми застосовуються. Дізнайтеся про структуру початкової освіти, включаючи тривалість та зміст навчальних етапів.

Порівняйте з українською системою: виокремте основні відмінності між системою дошкільної/початкової освіти Польщі та України. Порівняйте структуру, організацію, освітні програми, зміст навчання, тривалість та оцінювання. Зверніть увагу на підходи до розвитку дітей, педагогічні методи та використання інноваційних технологій.

Вивчіть практики та ініціативи: розкрийте важливі практики та ініціативи в системі дошкільної/початкової освіти Польщі, які сприяють успішному навчанню та розвитку дітей. Дослідіть програми підтримки, професійний розвиток вчителів, використання інноваційних методик та інші фактори, що впливають на якість освіти.

Підкресліть основні висновки: сформулюйте основні висновки з аналізу і порівняння системи дошкільної/початкової освіти Польщі та України. Підкресліть їх суттєві відмінності, спільні аспекти та можливі перспективи для впровадження певних елементів польської системи в українську освіту.

Підтримайте свої висновки доказами: Використовуйте наукові дослідження, статистичні дані, емпіричні спостереження та інші докази для підтвердження своїх висновків. посилайтеся на авторитетні джерела та експертну думку для підкріплення своїх тверджень.

Перевірте та перередагуйте: Перевірте вашу роботу на наявність орфографічних, граматичних та стилістичних помилок. Впевніться, що презентація має чітку структуру та зрозумілий мовний вираз. При необхідності внесіть корективи та перередагуйте текст.

Зверніть увагу на джерела інформації: Включіть список використаних джерел інформації в кінці презентацію. Посилайтеся на авторитетні джерела, такі як наукові статті, офіційні документи та дослідження.

Виконуючи ці кроки, ви зможете ретельно проаналізувати та описати спільні та відмінні аспекти системи дошкільної/початкової освіти Польщі та України, що дозволить вам зробити цікаві висновки та пропозиції для подальшого вдосконалення української освіти загалом, та власної професійної діяльності зокрема.

Рекомендовані до розгляду джерела:

1. «Освіта в Польщі» на сайті Study in Poland.
2. «Польська система освіти: історичний огляд та сучасний стан» на сайті Інституту польської культури.
3. «Особливості системи освіти в Польщі» на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні».

Практична робота 7

Теоретичні питання

1. Система освіти Фінляндії.

Система освіти Фінляндії вважається однією з найефективніших і успішних у світі. Освіта в країні має децентралізовану структуру і базується на кількох ключових принципах:

Раннє дитинство: Фінська освіта надає великий акцент на ранню дитинство. Дошкільна освіта є безкоштовною та доступною для всіх дітей віком від 1 до 6 років. Вона спрямована на розвиток загальних навичок, соціалізацію та готовність до навчання.

Загальна освіта: Початкова та середня загальна освіта є обов'язковою для всіх дітей віком від 7 до 16 років. Фінська система освіти покладає наголос на розвиток критичного мислення, творчості та співпраці. Учні мають можливість активно брати участь у навчальному процесі та впливати на своє навчання.

Професійна освіта: Фінляндія має добре розвинуту систему професійної освіти, яка надає учням можливість отримати практичні навички та підготуватися до конкретної професії. Професійне навчання проводиться як у загальноосвітніх школах, так і у спеціалізованих професійних навчальних закладах.

Вища освіта: Фінляндія славиться своїми вищими освітніми закладами. Вища освіта базується на принципі відкритості, демократії та вільного вибору. Університети та коледжі надають студентам широкий вибір спеціальностей та акцентують увагу на науковому дослідженні та критичному мисленні.

Основні характеристики системи освіти Фінляндії включають:

Висококваліфіковані вчителі. Вчителі в Фінляндії мають високий статус та проходять строгу професійну підготовку. Вони мають магістерську освіту з викладання та отримують постійну підтримку й підвищення кваліфікації. Вчителі виступають не лише як навчальні фахівці, але й як провідні дослідники й інноватори в галузі освіти.

Рівність та інклюзивність: Фінляндія покладає великий акцент на рівність участі в освітньому процесі. Учні отримують рівні можливості незалежно від соціального статусу, етнічного походження або фінансових можливостей родини. Також, система освіти Фінляндії активно працює

над забезпеченням інклюзивного середовища для всіх учнів, включаючи дітей з особливими потребами.

Наголос на самостійній роботі та творчості: освіта в Фінляндії сприяє розвитку самостійності, критичного мислення та творчих навичок учнів. Учні стимулюються до активного використання своїх знань та умінь для розв'язання проблем, роботи в команді та самовираження через мистецтво, музику та інші форми творчості.

Низький рівень стандартизації й оцінювання. Фінська освітня система має меншу увагу до стандартизованих тестів та оцінювання, ніж багато інших країн. Замість цього, освіта спрямована на розвиток повноцінної особистості учня та розкриття його потенціалу.

Ці принципи сприяють успіху освітньої системи Фінляндії, її визнанню та зайняттю провідних позицій у міжнародних рейтингах якості освіти.

2. Освітній прорив за 30 років – секрет успіху.

Освітній прорив Фінляндії за останні 30 років визнаний багатьма як один з найбільш успішних у світі. Секрет успіху полягає в кількох ключових чинниках:

Інвестиції в освіту: Фінляндія приділяє велику увагу інвестиціям в освіту. Це включає витрати на підвищення якості навчання, покращення умов праці вчителів, оновлення навчальних матеріалів та інфраструктури шкіл.

Професійна підготовка вчителів: Вчителі в Фінляндії мають високий статус і проходять строгу професійну підготовку. Вони мають відповідну освіту, проходять постійну підвищення кваліфікації та мають велику автономію у своїй роботі.

Концентрація на рівність: Фінляндія визнає рівність як один з ключових принципів освіти. Всі діти мають рівні можливості отримати якісну освіту, незалежно від свого соціального статусу або фінансових можливостей родини.

Активна роль учнів: Фінська система освіти надає учням можливість активно брати участь у навчальному процесі, розвивати свої індивідуальні здібності та виражати свої думки. Учні відчують відповідальність за своє навчання та беруть активну участь у прийнятті рішень щодо свого освітнього шляху.

Ці фактори сприяють успіху фінської освітньої системи і її визнанню як однієї з найкращих у світі.

3 Освітня система Швеції

Освітня система Швеції відома своєю високою якістю та інноваційними підходами. Основні принципи побудови освітньої системи Швеції включають:

Безкоштовну та всебічну освіту на всіх рівнях, включаючи початкову, середню та вищу освіту. Це забезпечує рівні можливості для всіх дітей та молоді отримати якісну освіту.

В освітній системі акцент робиться на демократичні принципи: учні та студенти мають право висловлювати свою думку та брати участь у прийнятті рішень, що стосуються навчання та шкільного життя.

Індивідуалізація та гнучкість: учні мають можливість вибирати предмети та спеціалізації, що відповідають їхнім інтересам та здібностям. Крім того, освітня система гнучка, дозволяючи учням вибирати темп та спосіб навчання.

Висока якість викладання: шведські вчителі мають високий рівень підготовки і отримують постійну підтримку та навчання. Вони використовують активні та стимулюючі методи навчання, сприяючи активній участі учнів в освітньому процесі.

Інтеграція та рівність учнів з різними культурними та соціальними фонами. Зусилля спрямовані на створення рівних умов навчання та забезпечення всім учням однакових можливостей.

Узагальнюючи, освітня система Швеції характеризується безкоштовністю, демократією, індивідуалізацією, високою якістю викладання та рівністю. Ці принципи сприяють досягненню високих результатів та успіху шведської освіти.

Практичне завдання

Створити презентацію «Особливості побудови системи дошкільної та початкової освіти (заняття, режим дня, осередки тощо)».

Основний алгоритм для створення презентації на тему «Особливості побудови системи дошкільної та початкової освіти (заняття, режим дня, осередки тощо)» може бути таким:

Розпочніть зі створення заголовків слайдів, що відобразатимуть основні аспекти системи дошкільної та початкової освіти. Наприклад, «Вступ», «Режим дня», «Заняття та методи навчання», «Осередки та їх роль», «Співпраця з батьками», «Висновки».

Проведіть дослідження та знайдіть інформацію про особливості побудови системи дошкільної та початкової освіти. Вивчайте режим дня, заняття та методи навчання, організацію осередків та роль вчителів, а також співпрацю з батьками.

Розподіліть зібрану інформацію по відповідних розділах презентації. Поділіть слайди на підрозділи та створіть логічну послідовність викладу.

Для кращого розуміння і привертання уваги аудиторії використовуйте наочні матеріали, такі як фотографії, схеми, діаграми, графіки, відео тощо. Це допоможе ілюструвати викладену інформацію та зробить презентацію більш зрозумілою та цікавою.

Підготуйте вступ і висновки

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. «Освіта в Фінляндії» на сайті Study in Finland .
2. «Фінська система освіти: історичний огляд та сучасний стан» на сайті Інституту фінської культури .
3. «Особливості системи освіти в Фінляндії» на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні» .

Практична робота 8

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика особливостей швейцарської чотирьохмовної системи освіти.

Особливості швейцарської чотирьохмовної системи освіти полягають у наступних аспектах:

Багатомовність: Швейцарія має чотири офіційні мови - німецьку, французьку, італійську та ретороманську. Освітня система країни враховує цю багатомовність і надає можливість учням навчатися у своїй рідній мові.

Федералізм: Освітня система Швейцарії заснована на принципах федералізму. Кожий кантон (адміністративно-територіальна одиниця) має власну відповідальність за організацію та контроль над освітою в своєму регіоні. Це призводить до певної різноманітності в підходах до навчання.

Професійне навчання: Швейцарія славиться своєю системою професійного навчання, яка поєднує теоретичне навчання з практичним досвідом роботи. Учні мають можливість отримати практичні навички у різних галузях, що сприяє їх професійному розвитку.

Університетська освіта: Швейцарія володіє престижними університетами та вищими навчальними закладами, які пропонують широкий спектр академічних програм. Студенти можуть обирати між різними дисциплінами і спеціалізаціями залежно від своїх інтересів та кар'єрних планів.

Високий рівень освіти: Швейцарська система освіти відома своїм високим рівнем якості. Вона акцентує на академічних знаннях, дослідницькій діяльності та розвитку критичного мислення учнів.

Загальна характеристика особливостей швейцарської чотирьохмовної системи освіти полягає у її багатомовності, федералістичній структурі, розвинутій системі професійного навчання, наявності престижних університетів та вищих навчальних закладів, а також високому рівні освіти.

2. В чому полягає унікальність країни з 4-ма державними мовами.

Унікальність країни з чотирма державними мовами полягає в наступних аспектах:

Культурне різноманіття: відображає багатство культурного спадку та міжнаціональної співпраці в цій країні. Кожна мова має свою власну історію, традиції, літературу та культурні особливості, що сприяє багатогранному культурному досвіду.

Мовний плюралізм: забезпечує рівність та визнання різних мовних спільнот в країні. Це дозволяє громадянам вільно спілкуватися та освоювати знання в своїй рідній мові, що сприяє збереженню культурної ідентичності.

Мовна політика відображається у мовній політиці, спрямованій на захист та розвиток кожної мови. Це охоплює різні аспекти, включаючи освіту, медіа, урядову документацію та офіційні комунікації, що дозволяє кожній мові зберігати свою життєздатність та розповсюджуватися вільно.

Міжнаціональна співпраця: сприяє міжнаціональній співпраці та взаєморозумінню. Мовна різноманітність стимулює взаємодію та обмін між культурами, що сприяє розвитку толерантного та багатогранного суспільства.

Практичні питання

Створити презентацію «Особливості реалізації та забезпечення якості освіти на початковій ланці».

Особливості реалізації та забезпечення якості освіти на початковій ланці можуть включати такі етапи та вказівки для виконання практичного завдання:

Ознайомтеся з основними нормативно-правовими актами, що регулюють освітній процес на початковій ланці. Розгляньте вимоги до програм, планів, методик навчання та оцінювання.

Вивчіть різні педагогічні підходи та методики, які використовуються на початковій ланці освіти. Розгляньте особливості навчання, організації уроків та взаємодії з учнями цього вікового періоду.

Вивчіть організаційну структуру початкової освіти, включаючи кадрове забезпечення, роль класного керівника, спеціалістів підтримки та інших функціональних одиниць.

Розгляньте систему контролю та оцінювання якості освіти на початковій ланці, включаючи механізми зовнішнього та внутрішнього моніторингу, систему оцінювання учнів та роботу з батьками.

Дослідіть передовий досвід у реалізації та забезпеченні якості освіти на початковій ланці в інших країнах. Дізнайтеся про успішні практики, інноваційні підходи та методології, які можна впровадити у власну практику.

Створіть презентацію, яка відобразить основні результати вашого дослідження. Включіть в неї загальну характеристику початкової освіти,

особливості реалізації та забезпечення якості, передовий досвід та можливі напрями подальшого розвитку.

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. «Освіта в Швейцарії» на сайті Study in Switzerland .
2. «Швейцарська система освіти: історичний огляд та сучасний стан» на сайті Інституту швейцарської культури .
3. «Особливості системи освіти в Швейцарії» на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні».

Практична робота 9

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика освітньої системи Словенії

Освітня система Словенії характеризується наступними основними рисами:

Обов'язкова освіта: У Словенії обов'язкова освіта починається у віці 6 років і триває 9 років. Вона включає початкову освіту (6 років) та основну освіту (3 роки). Обов'язкова освіта забезпечує основні навчальні програми та навички, необхідні для розвитку учнів.

Система рівнів освіти: Освіта в Словенії охоплює різні рівні, включаючи початкову освіту, основну освіту, середню освіту та вищу освіту. Кожен рівень має свою специфіку та навчальні програми, що відповідають потребам учнів на певному етапі їхнього навчання.

Академічна та професійна освіта: Словенія пропонує широкий вибір академічних і професійних програм вищої освіти. Університети та коледжі в країні надають можливості для отримання вищої освіти на різних напрямках, включаючи гуманітарні науки, природничі науки, соціальні науки, медицину, інженерію та інші.

Багатомовність: У Словенії учні мають можливість вивчати різні мови, зокрема словенську, англійську, німецьку, французьку та інші. Вивчення іноземних мов сприяє культурному розширенню та спілкуванню з іншими країнами.

Акцент на розвиток компетенцій: Система освіти в Словенії ставить акцент на розвиток ключових компетенцій учнів, таких як комунікаційні, критичного мислення, робота в групі, творчість та інші. Це сприяє підготовці учнів до ефективного функціонування в сучасному суспільстві.

2. Загальна характеристика освітньої системи Словаччини

Освітня система Словаччини має такі загальні характеристики:

Структура освіти: Освіта в Словаччині складається з різних рівнів, включаючи дошкільну освіту, початкову освіту, основну освіту, середню освіту та вищу освіту. Кожен рівень має свої цілі, зміст та тривалість навчання.

Обов'язкова освіта: Законом встановлено обов'язкову освіту для дітей у віці від 6 до 16 років. Обов'язкова освіта включає початкову та основну освіту, які забезпечують базові навчальні програми та навички.

Мови навчання: Словацька мова є основною мовою навчання в системі освіти Словаччини. Однак, у деяких регіонах та в національних меншинствах також можуть використовуватися інші мови, такі як угорська, русинська та інші.

Академічна та професійна освіта: Вища освіта в Словаччині надається університетами, вищими школами та іншими вищими навчальними закладами. Система вищої освіти пропонує різні програми, включаючи бакалаврат, магістратуру та докторську ступінь, як академічні, так і професійні.

Регулюючі органи: Освітня система Словаччини регулюється Міністерством освіти, науки, досліджень та спорту. Воно відповідає за розробку політики освіти, створення навчальних програм та нормативних актів, а також контроль та оцінку якості освіти.

Інклюзивна освіта: Словаччина акцентує увагу на розвитку інклюзивної освіти, яка сприяє доступності та рівному доступу до навчання для всіх учнів, незалежно від їхньої фізичної, розумової або соціальної складності.

Загальна характеристика освітньої системи Словаччини повинна відображати її структуру, обов'язковість освіти, мови навчання, доступність вищої освіти, регулюючі органи та підтримку інклюзивної освіти.

3. Загальна характеристика освітньої системи Румунії

Освітня система Румунії має такі загальні характеристики:

Структура освіти: Освіта в Румунії поділяється на декілька рівнів, включаючи дошкільну освіту, початкову освіту, основну освіту, середню освіту та вищу освіту. Кожен рівень має свої цілі, зміст навчання та тривалість навчальних програм.

Загальна освіта: Загальна освіта в Румунії є обов'язковою для всіх дітей у віці від 6 до 16 років. Вона включає початкову та основну освіту і забезпечує базові знання та навички.

Вища освіта: Вища освіта в Румунії надається університетами, вищими школами та коледжами. Система вищої освіти пропонує різні програми, включаючи бакалаврат, магістратуру та докторську ступінь. Румунські університети відомі своїм високим рівнем академічної якості.

Мови навчання: Румунська мова є основною мовою навчання в системі освіти Румунії. Однак, в деяких регіонах та університетах можуть використовуватися інші мови, такі як угорська, німецька або англійська.

Регулюючі органи: Освітня система Румунії контролюється Міністерством науки та освіти. Це відповідальний орган за розробку політики освіти, навчальних програм та нормативних актів, а також за забезпечення якості освіти.

Інклюзивна освіта: Румунія приділяє увагу інклюзивній освіті, спрямованій на забезпечення рівного доступу до освіти для всіх учнів, включаючи дітей з особливими освітніми потребами.

4. Освіта Угорщини та її особливості

Освіта в Угорщині має такі особливості:

Структура освіти: Освіта в Угорщині охоплює дошкільну освіту, початкову освіту, основну освіту, середню освіту та вищу освіту. Кожен рівень має свої особливості та цілі.

Мови навчання: Угорська мова є основною мовою навчання в системі освіти Угорщини. Проте, існує також можливість навчання в інших мовах, зокрема в мовах національних меншин, таких як німецька, румунська або словацька.

Регулюючі органи: Освітня система Угорщини контролюється Міністерством людських ресурсів. Це відповідальний орган за розробку політики освіти, визначення навчальних програм та стандартів, а також за забезпечення якості освіти.

Загальна освіта: Загальна освіта в Угорщині є обов'язковою для всіх дітей у віці від 6 до 18 років. Вона включає початкову освіту, основну освіту та середню освіту. Загальна освіта надає базові знання та навички для подальшого розвитку.

Вища освіта: Вища освіта в Угорщині надається університетами, вищими школами та коледжами. Угорські університети пропонують широкий вибір спеціальностей та програм навчання.

Інклюзивна освіта: Угорщина приділяє увагу інклюзивній освіті, спрямованій на забезпечення рівного доступу до освіти для всіх учнів, включаючи дітей з особливими потребами.

Практичні питання

1. Створити презентацію «Відмінність систем вищої освіти Словаччини та Словенії від Української».
2. Створити презентацію «Схожість та принципова відмінність систем освіти Румунії та Угорщини від системи освіти Прибалтійських країн»

Загальні вказівки для виконання практичних завдань

1.«Відмінність систем вищої освіти Словаччини та Словенії від української»:

Дослідіть основні аспекти систем вищої освіти в країнах, що порівнюються (Словаччині, Словенії та Україні). Зіберіть інформацію про їх структуру, організацію, доступність та рівні освіти.

Визначте ключові розбіжності між системами вищої освіти кожної з країн. Це можуть бути різниці в системі вступу, програмах та спеціалізаціях, фінансуванні, рейтингах університетів та інших аспектах.

Порівняйте відмінності між системами вищої освіти країн та виділіть ключові пункти порівняння, які найбільше впливають на розбіжності.

Використовуйте графіки, діаграми або таблиці, щоб ілюструвати порівняння та відмінності між системами вищої освіти. Застосовуйте зрозумілу мову та структуруйте презентацію таким чином, щоб було легко сприймати інформацію.

2. *«Схожість та принципова відмінність систем освіти Румунії та Угорщини від системи освіти Прибалтійських країн».*

Ознайомтесь з основними аспектами систем освіти в Румунії, Угорщині та країнах Прибалтії. Проаналізуйте інформацію про їх структуру, організацію, освітні стандарти, підходи до навчання та інші важливі аспекти.

Визначте схожості та відмінності між системами освіти кожної з країн. Зосередьтеся на ключових аспектах, таких як структура системи освіти, підходи до навчання та оцінювання, фінансування та розвиток інновацій.

Порівняйте схожість та відмінність між системами освіти країн та виділіть основні пункти порівняння, які показують найбільш значимі розбіжності.

Використовуйте візуальні елементи, такі як схеми, діаграми або картинки, щоб ілюструвати порівняння та відмінності. Використовуйте лаконічну та доступну мову, щоб зробити презентацію зрозумілою для аудиторії.

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. «Система освіти в Словенії» на сайті Study.ua.
2. «Освіта в Словенії» на сайті Study in Slovenia.
3. «Система освіти в Словаччині» на сайті Study.ua.
4. «Освіта в Словаччині» на сайті Study in Slovakia.
5. «Система освіти в Румунії» на сайті Study.ua.
6. «Освіта в Румунії» на сайті Study in Romania.
- 7 «Особливості системи освіти в Угорщині» на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні».

Практична робота 10

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика освітньої системи Португалії.

Освітня система Португалії має наступні загальні характеристики:

Структура системи: Освітня система Португалії складається з трьох основних рівнів: дошкільної освіти, загальної середньої освіти і вищої освіти.

Дошкільна освіта в Португалії не є обов'язковою, але доступна для дітей віком від 3 до 6 років. Вона забезпечує передшкільну підготовку та розвиток дітей через гру, спілкування та активну участь.

Загальна середня освіта поділяється на тривалий цикл (7-9 років) і середній цикл (10-12 років). Учні мають можливість обрати академічний шлях, що призводить до отримання диплома зрілості (equivalente ao ensino secundário) або вибрати професійний шлях, який пропонує практичну підготовку.

Вища освіта в Португалії надається університетами, політехнічними інститутами та іншими спеціалізованими вищими навчальними закладами. Існують різні рівні вищої освіти, такі як бакалаврат, магістратура і докторська програма.

Наголос на міжнародну співпрацю: Освітня система Португалії активно співпрацює з іншими країнами, особливо в рамках програм обміну студентами, дослідницькими проектами та партнерствами між університетами.

Контроль якості: В системі освіти Португалії існує система контролю якості, яка забезпечує оцінку якості навчальних програм, закладів освіти та виконання освітніх стандартів.

Мова навчання: Офіційною мовою навчання є португальська, але деякі вищі навчальні заклади пропонують також курси на англійській мові для міжнародних студентів.

2. Шкільна ієрархія. Школа-дошкільний заклад освіти.

Шкільна ієрархія в португальській освіті включає наступні рівні:

Школа-дошкільний заклад освіти (Escola Pré-Escolar): Школа-дошкільний заклад освіти в Португалії є першим етапом формальної освіти. Вона призначена для дітей віком від 3 до 6 років і має за мету підготовку їх до вступу в загальну освіту. Школа-дошкільний заклад освіти забезпечує розвиток дитини через ігрову діяльність, соціальну взаємодію та сприяє її загальному розвитку.

Загальна середня освіта (Ensino Básico e Secundário): Після закінчення дошкільного закладу освіти, учні вступають в загальну середню освіту, яка складається з двох рівнів: базового навчання (Ensino Básico) і старшого навчання (Ensino Secundário).

Базове навчання (Ensino Básico): Базове навчання триває 9 років і включає 3 цикли: перший цикл (1-4 класи), другий цикл (5-6 класи) та третій цикл (7-9 класи). Протягом цих років учні отримують загальну освіту з різних предметів.

Старше навчання (Ensino Secundário): Після завершення базового навчання, учні переходять до старшого навчання. Старше навчання триває 3 роки (10-12 класи) і пропонує більш спеціалізовану освіту. Учні можуть вибрати між гуманітарним, науково-технічним або мистецьким напрямками.

Практичні питання

Створити презентацію «Реалізація принципу природнього розвитку в дошкільній і початковій освіті Португалії».

Загальні вказівки для виконання практичного завдання

Дослідіть принцип природнього розвитку в контексті дошкільної і початкової освіти. Розуміння цього принципу є ключовим для розкриття його реалізації в освітніх системах.

Ознайомтеся з основними аспектами освітньої системи Португалії, зокрема зі структурою, змістом та підходами до дошкільної і початкової освіти. Дослідіть особливості, які сприяють реалізації принципу природнього розвитку.

Визначте, як саме принцип природнього розвитку реалізується в дошкільній і початковій освіті Португалії. Розкрийте методи, підходи та практики, які застосовуються для сприяння природньому розвитку дітей.

Поділіться прикладами конкретних проектів, програм або ініціатив, що впроваджуються в дошкільних і початкових закладах освіти Португалії для реалізації принципу природнього розвитку. Опишіть їхню структуру, цілі, методи та результати.

Рекомендовані до розгляду додаткові джерела:

1. «Освіта в Португалії» на сайті Study in Portugal .
2. «Португальська система освіти: історичний огляд та сучасний стан» на сайті Інституту португальської культури .
3. «Особливості системи освіти в Португалії» на сайті Інформаційного порталу «Освіта в Україні».

ОСВІТНІЙ ПРОЄКТ, ТЕМАТИКА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЙОГО ВИКОНАННЯ ЯК ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ ЗДОБУВАЧІВ

Освітній проєкт є систематичним дослідженням або дослідницькою роботою, спрямованим на вивчення певної проблеми або теми. Він передбачає, аналіз і синтез отриманої інформації та/чи даних, з подальшим формулювання висновків на основі науково обґрунтованих даних і аргументів.

Основні етапи наукового проєкту включають:

Формулювання проблемного питання. Це визначення основної мети проєкту та формулювання, за необхідністю певної гіпотези, що буде обґрунтовуватися чи перевірятися.

Огляд літератури. Проведення дослідження та аналіз наукових джерел, що стосуються теми дослідження, для отримання та систематизації знань й розуміння сучасного стану проблеми.

Визначення методології дослідження. Визначення методів, прийомів і підходів, що будуть використовуватись для збору та аналізу даних. Це можуть бути як кількісні, так і якісні методи дослідження.

Збір та аналіз даних. Здійснення досліджень з використанням обраної методології, збір необхідних даних і їх аналіз з метою відповіді на дослідницьке питання або перевірки гіпотези.

Формулювання висновків. Аналіз отриманих даних та формулювання висновків, що підтримуються науковими доказами. Висновки мають бути логічними, обґрунтованими та відповідати визначеній меті освітнього проєкту.

Подання результатів дослідження шляхом написання наукових статей, презентацій на конференціях або інших освітніх форумах з метою спільного обговорення та обміну знаннями.

Рефлексія та оцінка. Оцінка власної роботи, визначення досягнутих результатів, аналіз проблем і можливостей використання отриманих результатів в подальшій освітній та/чи професійній діяльності.

Для успішної реалізації освітнього проєкту слід також планувати свій час ефективно, враховуючи терміни та обсяг роботи; організовувати вашу роботу за логічною структурою, включаючи вступ, теоретичний огляд, методологію, результати та висновки; бути об'єктивними і критичними при оцінці результатів; дотримуватися наукових правил цитування та оформлення джерел.

Виконання освітнього проєкту вимагає від здобувача вищої освіти дисципліни, самостійності та глибокого дослідження теми. Важливо дотримуватись методологічних принципів наукової роботи та забезпечити

об'єктивність і достовірність результатів виключивши можливість академічної недоброчесності у будь-яких проявах.

Тематика індивідуально-дослідних завдань

У кожній темі ви маєте послуговуватися вихідною характеристикою: «Освітня система України. Ваше особисте бачення шляхів її вдосконалення», тобто на основі дослідження наукових джерел та опанованої інформації щодо освітніх систем країн Європи маєте запропонувати стратегічний план розвитку певного елементу чи напряму освітньої системи України на подальші 10-15 років з конкретними пропозиціями та прогнозованими результатами. Ви можете за основу обрати, як приклад певної дієвої освітньої системи країни Європи, так і їх сублімацію.

Зверніть увагу, що ваші пропозиції не мають йти в розрізі з Конституцією України, Законами про освіту чи іншими нормативними документами, яким послуговується законодавча база України.

Тематика освітніх проєктів:

1. Удосконалення та підвищення якості системи дошкільної освіти України
2. Удосконалення та підвищення якості системи початкової освіти України
3. Удосконалення та підвищення якості системи середньої освіти України
4. Удосконалення та підвищення якості системи професійно-технічної освіти України
5. Удосконалення та підвищення якості системи вищої освіти України
6. Удосконалення та підвищення якості системи підготовки педагогічних кадрів (вихователів, вчителів, викладачів).
7. Розвиток інтерактивних технологій та їх застосування в освітній системі України.
8. Диджиталізація освітньої системи України.
9. Інклюзивне навчання в остійній системі України.
10. Розвиток Soft Skills у здобувачів освіти
11. Розвиток Soft Skills педагогічних працівників
12. Гнучкі форми організації освітнього процесу (онлайн, офлайн, змішана тощо).

Зазначимо, що схвальним є пропонування власної теми освітнього проєкту здобувачем освіти.

Створюючи освітній проєкт ви маєте звертатися до наукових тверджень з цього приводу (посилання на наукові доробки обов'язкові (статті, підручники, дисертації тощо). Не менш важливим є

висловлювання ваших власних думок. Саме кооперація цих складників і буде формувати остаточну оцінку за індивідуально-дослідний проєкт.

Готовий освітній проєкт, слід доєднувати до дистанційної платформи Moodle. Відповідь має бути надана у форматі Word (обсяг від 5 до 10 сторінок), якщо певні завдання потребують ілюстрації, надайте їх у текстовому документі, чи окремо. Отримані результати також необхідно висвітлити у презентації Power Point.

Для створення якісної та правильної презентації в Power Point з метою висвітлення результатів освітнього проєкту слід врахувати деякі методичні рекомендації, а саме:

Планування структури презентації:

- визначте заголовок та вступний слайд, що відображають загальну тему, мету та, за необхідністю, гіпотезу проєкту;
- розбийте вашу презентацію на розділи або тематичні блоки, щоб логічно організувати інформацію;
- послідовності слайдів повинні відповідати послідовності усної доповіді.

Використання простого та зрозумілого дизайну:

- виберіть читабельні шрифти та забезпечте достатній розмір тексту для легкого читання;
- використовуйте контрастні кольори для тексту та фону, щоб забезпечити візуалізацію основних ідей чи положень;
- зменшіть кількість тексту на кожному слайді, використовуйте ключові слова та фрази, а не повний текст;

Використання графіки та ілюстрацій:

- вставляйте графіки, діаграми, зображення або ілюстрації для візуального підкріплення вашої інформації;
- графіки мають бути простими, зрозумілими й підкреслювати ключові аспекти основні аспекти пропонованого дослідження;
- додайте підписи до графіків та зображень, пояснюючи їх сутність.

Обмеження кількості слайдів:

- збережіть презентацію зрозумілою та зосередьтесь на ключових аспектах результатів вашого проєкту;
- не перевантажуйте презентацію занадто багатьма слайдами. Максимально допустима кількість 10 слайдів, щоб не втомити аудиторію.

Чіткість та структурованість інформації:

- включайте в слайди конкретні дані, факти, результати та висновки вашої індивідуально-дослідної роботи;
- використовуйте нумерацію слайдів або перехідні фрази для зручності навігації.

Підготовка до презентації:

- виконайте практичну репетицію перед презентацією, щоб бути впевненим і знаходитись в ритмі;

- врахуйте часові обмеження та встановіть плановану тривалість кожного слайда;

- підготуйте орієнтовні відповіді на прогнозовані запитання, що можуть виникнути.

Зверніть увагу на структуру доповіді:

- розкажіть про загальну тему вашого проєкту, важливі моменти дослідження та його мету.

- поділіться ключовими результатами та висновками вашого дослідження.

- підкресліть значення вашої роботи та можливість подальшого дослідження.

Ці рекомендації допоможуть створити якісну та інформативну презентацію, що ефективно висвітлить результати вашої індивідуально-дослідної роботи. Проте, пам'ятайте, що самостійна робота, систематичність та особистісна відповідальність є ключовими факторами успіху.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основні:

1. Антонюк Н.М., Краснолуцький К.К. Англомовні країни та Україна. Книга 1. Вінниця: Нова Книга, 2004. 272 с.
2. Антонюк Н.М., Краснолуцький К.К. Англомовні країни та Україна. Книга 2. Вінниця: Нова Книга, 2004. 240 с.
3. Багатомовна Європа: тенденції у політиці і практиці мультилінгвізму в Європі. К.: Ленвіт, 2012. 168 с.
4. Бойчевська І. Дуальна система Німеччини. Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області : <http://nmeruo.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/Дуальна-система-Німеччини.pdf>
5. Годованець Т. Ю., Ільїна О. В. Ефективне навчання іноземним мовам в Європейських країнах – шлях до спільного мовного простору. URL : <http://www.rusnauka.com> (дата звернення : 22.12.2018).
6. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 URL : <https://www.dano.dp.ua/attachments/article/303/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>
7. Кристопчук Т.Є. Система педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу: спільні та відмінні риси *Наукові праці*. Вип. 197, Том 209. Педагогіка. 2012. С. 121-126.
8. Ніколаєва С.Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [наук. ред. С.Ю. Ніколаєва]. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
9. Особливості освіти дітей у Швеції : освітній портал. URL:<https://learning.ua/blog/201810/osoblyvosti-osvity-ditei-u-shvetsii/>
10. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник: Київський університет імені Бориса Грінченка. Рівне: Овід, 2012. 352 с.
11. Bildungsplan für die Grundschulen. URL : <http://www.lis.bremen> (дата звернення : 25.12.2019).
12. Bilingualer Unterricht an deutschen Grundschulen. URL: <http://www.oise.com>(дата звернення : 17.09.2018).
13. Curriculum for English Language Development in Universities and Institutes (Draft 2), 2001 (Ministry of education and science of Ukraine. The British Council).

14. Die Vor-und Nachteile des Fremdsprachen de unterrichts im fruechen Kinderalter. URL : <http://www.poradis.de> (дата звернення : 15.11.2018).

15. English in der Grundschule. URL: <http://www.grundschoolkoenig.de> (дата звернення : 03.01.2019)

16. Finnish National Board of Education : The European Global Education Peer Review Process National Report on Finland. 2004. URL : https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_NationalReport-Finland.pdf.

17. Follow-up of the Action Plan on language teaching in basic and education in Finland, Jyvaskyla, p. 1-23

18. Fremdsprachen in der Grundschule: Deutsche Spaetzuender («Sueddeutsche Zeitung», 24 Sept 2015) URL : <http://www.sueddeutsche.de>(дата звернення : 04.01.2019).

19. Fremdsprachen inder Grundschule - Sachstand und Konzeption 2013. Beschlus der Kulturminister konferenzvom 17.10.2013. URL: <http://www.kmk.org> (дата звернення : 16.11.2018).

20. Fruestart in die Fremdsprachen: Fortschritte und Folgen. In: Fremdsprachen unterricht in der Grundschule. 22./23.03.2007 URL: <http://www.bildungsserver.berlinbrandenbg.de>(дата звернення : 22.01.2019).

21. Mayer J.D., Salovey P., &Caruso D.R. Emotional Inyelligence. In R.J. Stemberg (ed.) Handbook of Intelligence, New York: Cambridge University Press, 2000, p. 420.

22. Rampillon U. Lernstrategien im autonomen Lernprozess. Der Fremdsprachliche Unterricht *Der Fremdsprachliche Unterricht*. 2003. Jg. 6. S. 41–43.

23. Raupach M. Strategien im Fremdsprachenunterricht. Tübingen, Gunter Narr, 2009. 271 S.

24. Read C. Towards whole learning. *Special ALL"ATEFL SIGs Newsteller*, Spring 2003. P. 49

25. Science Education in European Schools Stella Science Teaching in a Lifelong Learning Approach eBook Selected Practices from the Stella Catalogue URL: https://www.stella-science.eu/documents/STELLA_eBook.pdf

Додаткові:

1. Алфімов Д.В. Інноваційна освітня система: шляхи відродження *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*: збірник наукових праць. Ред. кол. Л.І. Даниленко та ін. К.: Логос, 2010. С. 158-160.

2. Беззуб І. Реформування середньої освіти: виклики та нововведення *Громадська думка про правотворення*. 2020. № 4 (189). С. 3–14. Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2020/4.pdf>.

3. Методичний портал URL: <http://metodportal.net/contact>.

4. Методичний посібник «Інноваційні освітні практики в сучасній початковій школі» URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-innovaciyni-osvitni-praktiki-v-suchasniy-pochatkoviy-shkoli-231827.html>.
5. Новожилова О.М., Яськова Л.М. Настільна книга молодого вчителя початкової школи. Х.: Вид-во «Ранок», 2009. 288с.
6. Новосний освітній портал «Osvita.ua». URL: <https://osvita.ua/>
7. Пархомчук М. Багатомовність як перспектива розвитку іншомовної освіти в початкових школах Німеччини. URL: <http://www.stationline.org.ua> (дата звернення : 11.11.2018).
8. Освітній портал «Дистанційна академія» URL: <http://d-academy.com.ua/>
9. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник : Автори упорядники: Цюняк О. П., Довбенко С. Ю., Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2019. 190 с.
10. Середня освіта в Австрії/Освітнє агентство Аспект : освітній портал. URL:<https://aspect.ua/ukr/navchannya-v-avstriyi/serednya-osvita>
11. Система освіти в Австрії: інформаційний довідник URL: <https://kudapostupat.ua/serednya-osvita-v-avstriyi-dlya-inozemciv/>
12. Cambridge University Press: освітній портал. URL: <http://www.cambridge.org/elt>.
13. Cohen A. Strategies in learning and using a second language / Andrew Cohen. London, Addison Wesley Publishing Company, 1998. 312 p.
14. Richards J. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / Jack Richards, John Platt.– Essex : Longman, 1992. 423 p.
15. Rubin J. Learner strategies: Theoretical assumptions, research history and typology / Joan Rubin // Learner strategies in language learning / A. Wenden, J. Rubin (eds.). – NJ : Prentice-Hall, 1987. P. 15–30.
16. Salovey P., Mayer J.D. Emotional intelligence. Imagination, Cognition and Personality/ 1990. Vol.9. p.211.
17. Teacher Education in Europe An ETUCE Policy Paper. Adopted by the Executive Board on 14th April 2008 *Editor responsible at law*: Martin Romer. – Published by the European Trade Union Committee for Education. Brussels, 2008. 64 p.
18. The European Schools system: State of Play, Challenges and Perspectives. Study Requested by the CULT Committee. URL : [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/699647/IPOL_STU\(2022\)699647_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/699647/IPOL_STU(2022)699647_EN.pdf).
19. The world's premier FREE educational website for learners: освітній портал. URL: <http://www.englishclub.net/>.